

Befolkning & tillgänglighet

En sammanställning av Glesbygdsverkets GIS-kartor

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbilder

Karta över Jämtlands län. Illustration: Glesbygdsverket och Nordregio.

Tågspår i solnedgång. Foto: Stefan Linnerhag.

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län, avdelningen för Hållbar Tillväxt.

Maj 2009

Beställningsadress

Länsstyrelsen Jämtlands län

831 86 Östersund

Telefon 063-14 60 00

Ansvarig

Maria Salomonsson

Text

Länsstyrelsen Jämtlands län

Tryck

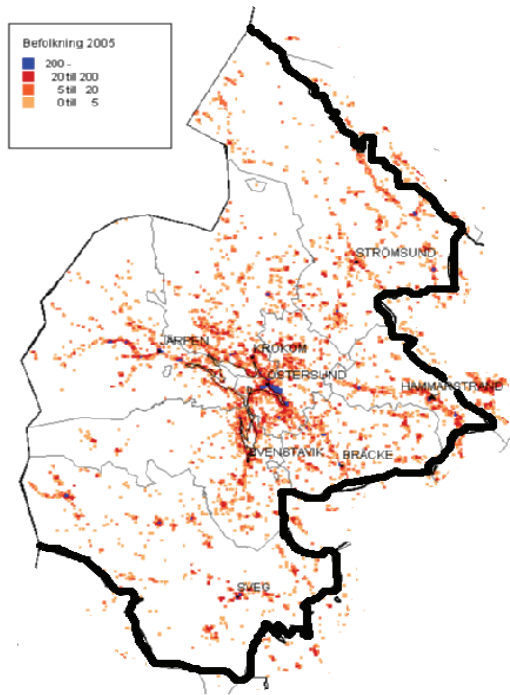
Länsstyrelsen Jämtlands län

Innehållsförteckning

Befolkningsstrukturen ur olika perspektiv	2
Befolkningskarta Jämtlands län	2
Befolkningsutveckling 2002-2007	2
Män och kvinnor 20-64 år i länet 2007	3
Andel studerande 20-64 år, 2006	4
Högskoleutbildade 20-64 år, 2007	4
Förvärvsintensitet 20-64 år, 2005.....	5
Andel arbetslösa 20-64 år, 2006.....	5
Arbetsinkomst 2005 per capita, 16 år och äldre.....	6
Arbetsinkomst per capita, fördelning mellan män och kvinnor 20-64 år, 2006.....	6
Tillgänglighet till service inom olika områden.	7
Tillgänglighet till ort större än 10 000 invånare.....	7
Offentlig service.....	8
Områden med avstånd längre än 1,5 mil till skolor med elever i årskurs 1-6 år 2006.....	8
Tillgänglighet i minuter till närmaste omvårdnadsprogram 2005.....	8
Förbättring av tillgänglighet till läkemedel med hjälp av apoteksombud 2007.....	9
Tillgänglighet i minuter till ambulansstationer 2006	9
Tillgänglighet i minuter till närmaste räddningstjänst 2006	10
Kommersiell service.....	10
Tillgänglighet i minuter till närmaste dagligvarubutik 2008	10
Ökad respektive minskad tillgänglighet till närmaste dagligvarubutik 2003-2008	11
Tillgänglighet i minuter till närmaste drivmedelsstation 2006	11
Tillgänglighet till närmaste bankkontor år 2007	12
Sammanfattning av kartbilderna	12

Befolkningsstrukturen ur olika perspektiv

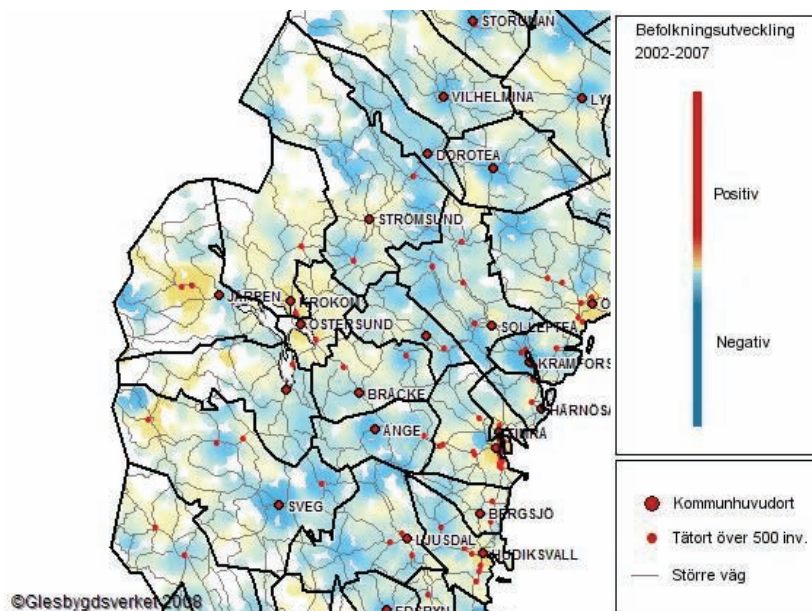
Befolkningskarta Jämtlands län

Befolkningskartan visar på glesheten och att det bor människor i samtliga delar i hela länet. Hälften av befolkningen i Jämtlands län bor i byar och i små samhällen med <1000 invånare.

15 % av befolkningen bor i småorter med 1000-4000 invånare. I Östersunds stad bor var tredje länsinvånare. Källa: Bearbetning från Glesbygdverket

Befolkningsutveckling 2002-2007

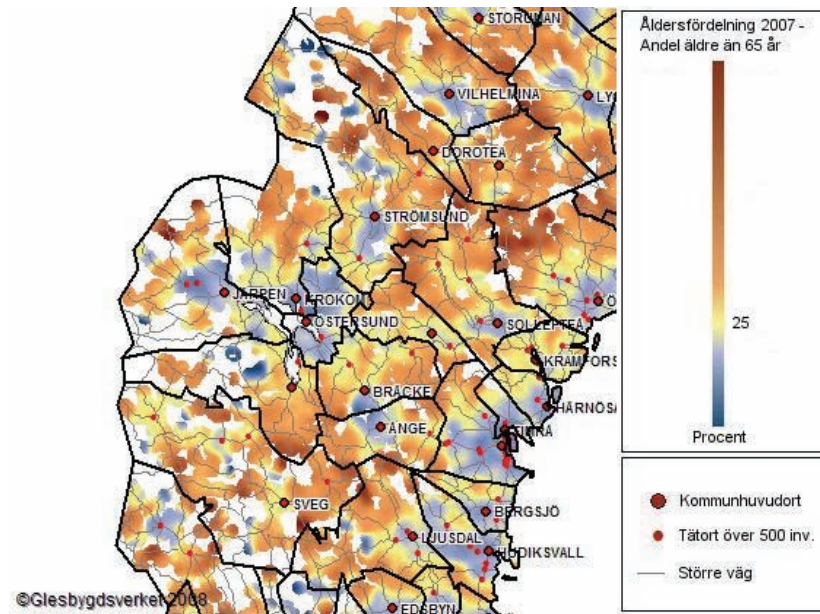

Befolkningsutvecklingen avser den totala befolkningsförändringen för vart och ett av åren dividerat med antalet år. Kartan är ett försök att förmedla en mer nyanserad bild av trender och mönster i ett datamaterial än vad presentationer bundna till administrativa områden medger. Underlag: Data från SCB redovisad per kilometerruta, rutnätet har interpolerats med hjälp av Inverse distance weighting (IDW), vilken skapar mjuka övergångar och skattningar av värden mellan kända punkter.

Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

De gulmarkerade områdena på kartan visar att det är en relativt positiv befolkningsutveckling i vissa delar av länet. Främst Åre, Krokom och Östersund men även delar av Härjedalen. De blåa fälten visar att det skett en negativ befolkningsutveckling de senaste åren.

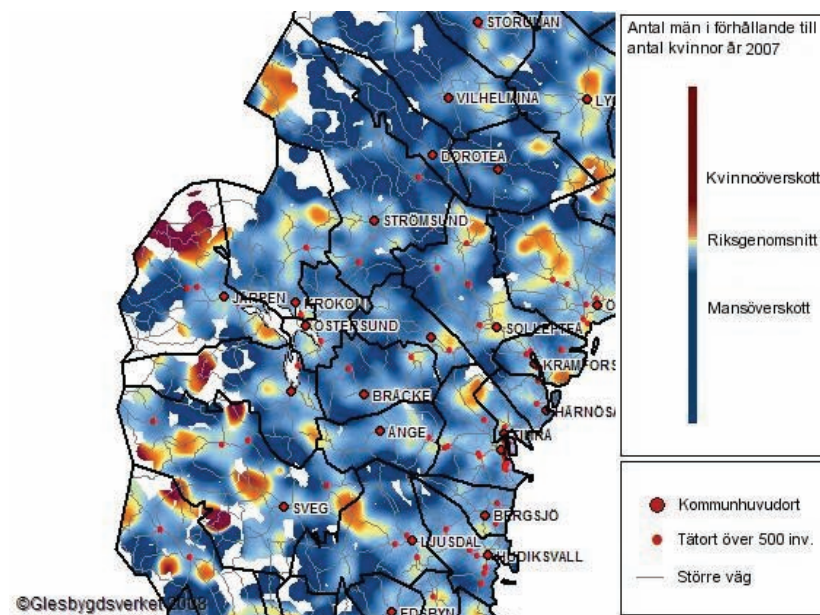
Åldersfördelning i länet bland befolkningen äldre än 65 år.

Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

Färgerna visar att obalans i åldersstrukturen i länet. Utanför Östersund och de övriga större orterna är andelen över 65 år mer än 25 %

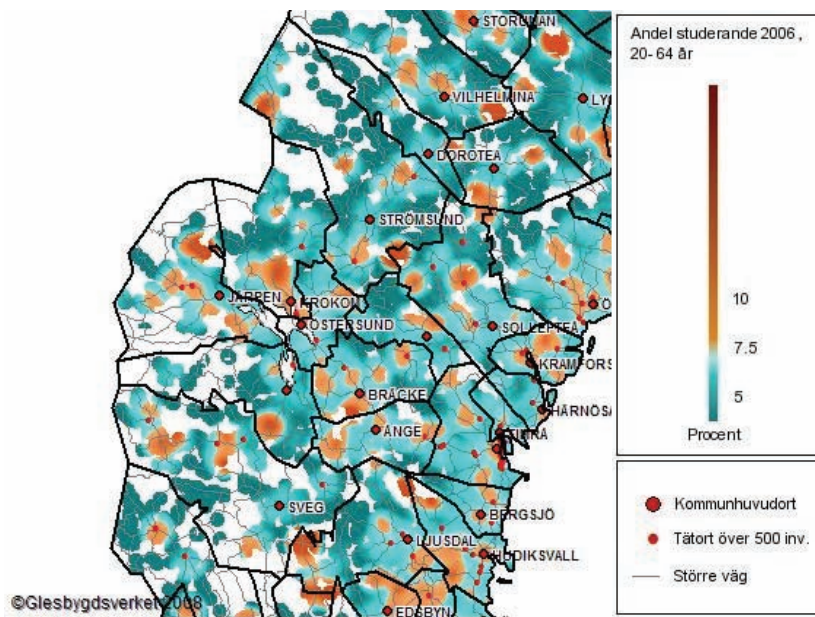
Män och kvinnor 20-64 år i länet 2007

Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

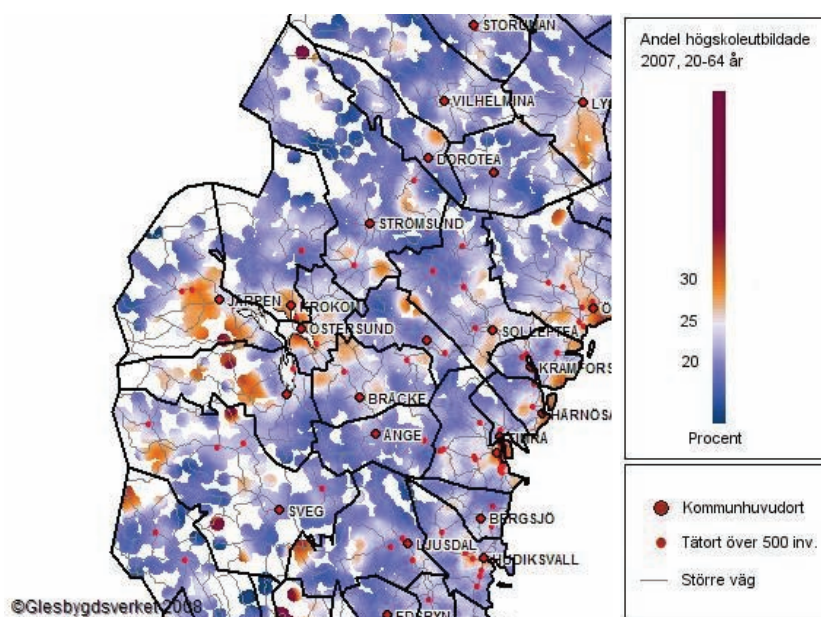
Antal män i förhållande till antalet kvinnor i åldern 20-64 år utifrån riksgenomsnittet 2007. Färgerna visar en obalans i länet när det gäller förhållandet mellan könen jämfört med rikssnittet. Länet är till stora delar mörkblått vilket tyder på ett överskott av män. En del områden är röda vilket tyder på ett överskott av kvinnor.

Andel studerande 20-64 år, 2006

Studerande utgörs i den här presentationen av de personer som var studerande under hösten det aktuella året. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

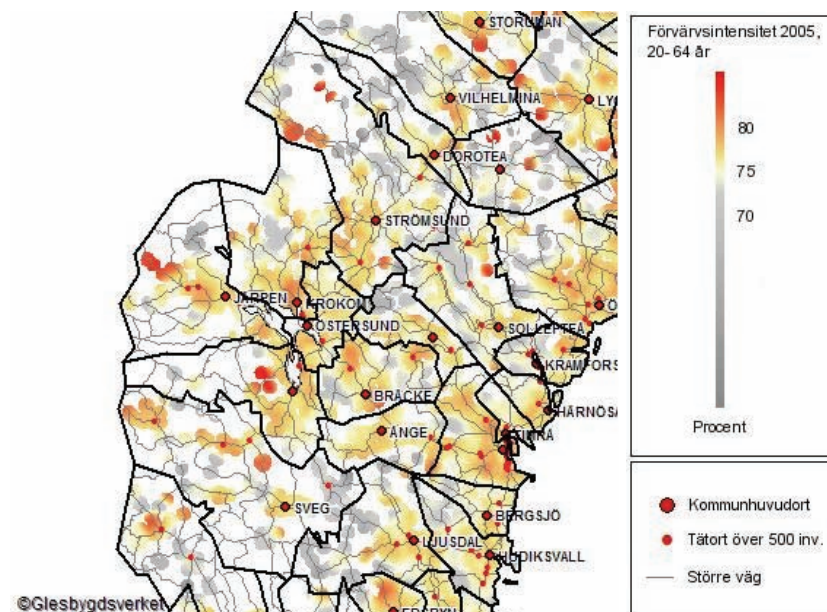
Högskoleutbildade 20-64 år, 2007

Högskoleutbildade utgörs i den här presentationen av befolkningen med eftergymnasial utbildning. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

De lila fälten visar att andelen med en eftergymnasialutbildning dominerar i länet. De röda områdena är få men finns främst kring pendlingsstråket Åre, Krokoms och Östersund. Generellt sett har kvinnorna högre utbildningsnivå än männen.

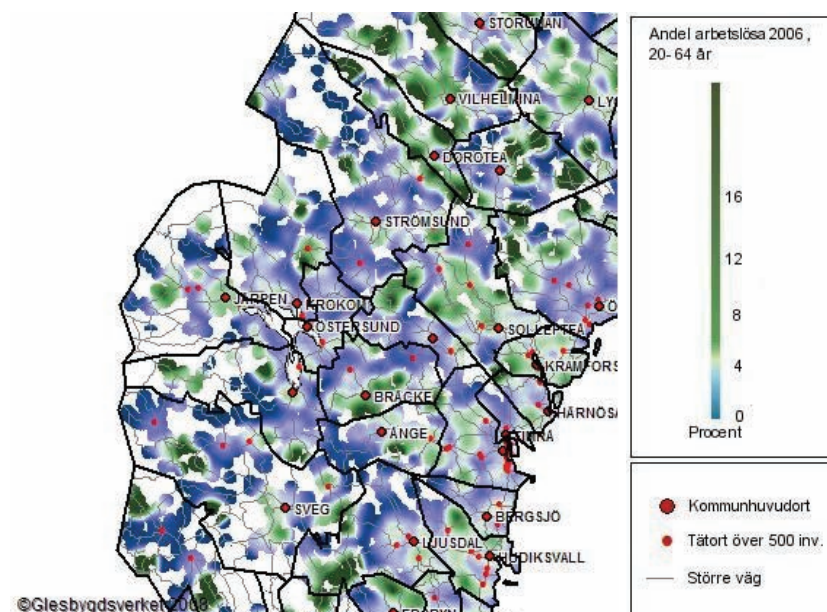
Förvärvsintensitet 20-64 år, 2005

Förvärvsintensiteten är högst i kring tätorterna samt pendlingsstråken till och omkring Östersund.

Förvärvsintensitet utgörs i den här presentationen av den andel personer med bostad i regionen (nattbefolkning) som förvärvsarbetar i en viss åldersgrupp i relation till samtliga personer i den aktuella åldersgruppen. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

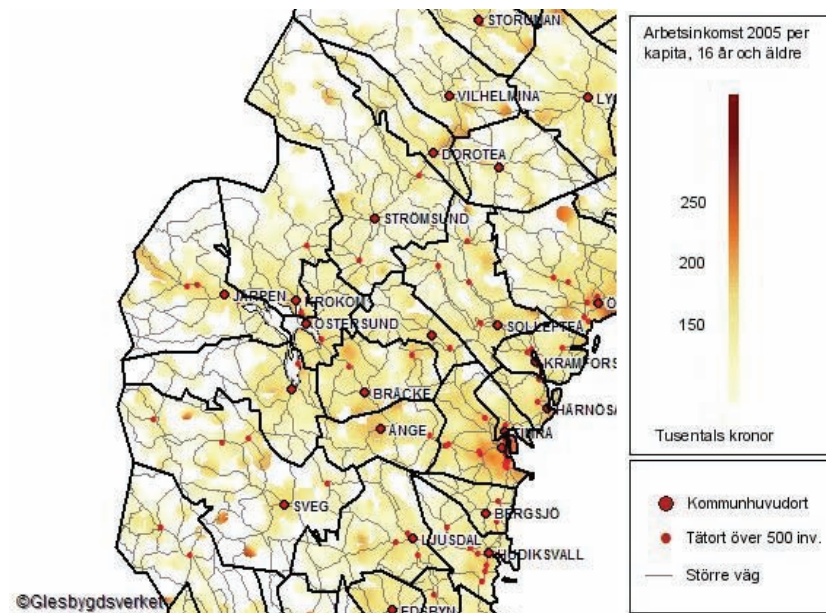
Andel arbetslösa 20-64 år, 2006

De lila fälten visar en låg arbetslöshet medan de gröna fälten visar en hög arbetslöshet. Generellt sett är andelen män som är arbetslösa större än andelen kvinnor.

Arbetslösa utgörs i den här presentationen av de personer som var arbetslösa under november månad det aktuella året. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

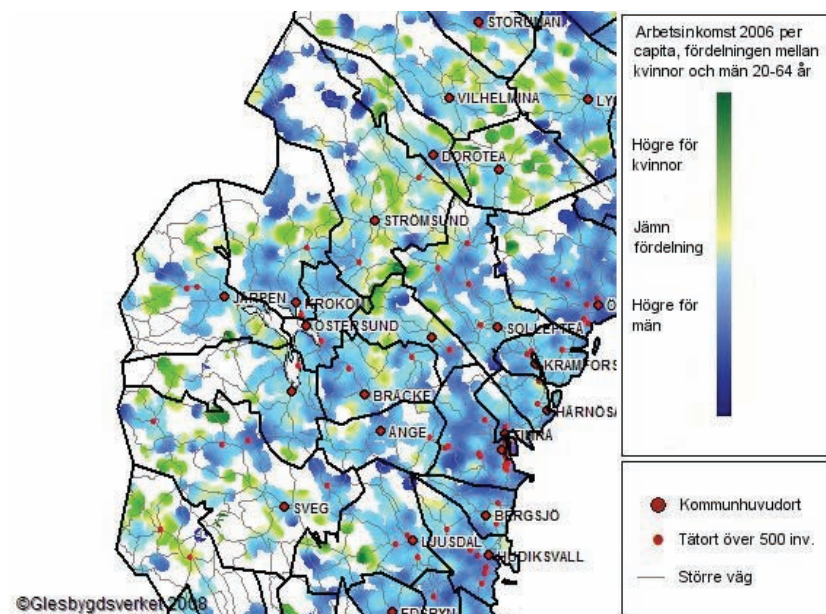
Arbetsinkomst 2005 per capita, 16 år och äldre

Ljusgul visar en inkomst på ca 150 000 kr per capita och mörkrött visar över 250 000 per capita. Länet i stort visar en ljusgul färg med några orangea områden och några få röda spottar. Kartan över riket som helhet visar störst inkomst per capita kring de stora städerna.

Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

Arbetsinkomst per capita, fördelning mellan män och kvinnor 20-64 år, 2006

Generellt gäller att män har högre inkomst än kvinnor oavsett yrke, utbildningsnivå och ålder. Ur ett geografiskt perspektiv dominerar den blåa färgen i södra Sverige medan färgerna i de norra delarna av landet visar både blå, gula och gröna partier. En förklaring kan vara att männen har lägre utbildningsnivå än kvinnorna. En annan orsak är att norrland har lägre löner än övriga landet.

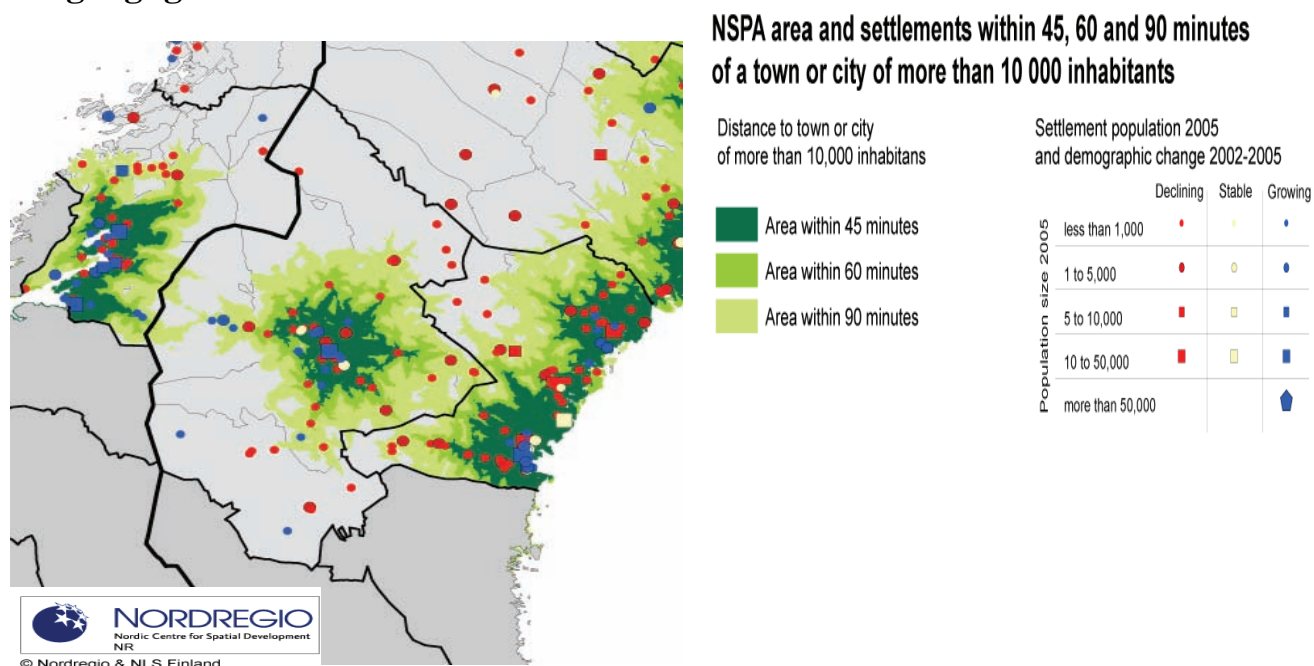
Arbetsinkomsten utgörs i den här presentationen av summan av lön, aktiv och passiv näringsverksamhet, ersättning i samband med sjukdom, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning och tjänstgöring inom totalförsvaret. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

Tillgänglighet till service inom olika områden.

Ett av målen för den regionala tillväxtpolitiken är ”en god servicenivå i alla delar av landet.” Presentationerna är ej bundna till administrativa områden som kommun- och länsgränser. De teoretiska antaganden som är gjorda för tillgänglighetsberäkningarna gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sällre för analyser av enskilda områden.

Tillgänglighetskartorna är även uppdelade på två olika områden, offentlig och kommersiell service. Den offentliga servicen ansvarar kommunen för och ses ofta som en demokratisk rättighet medan den kommersiella styrs av ett företag som vill gå med vinst. Finns inte stödet eller kundunderlaget så kan inte företaget fortstätta bedriva sin verksamhet på orten.

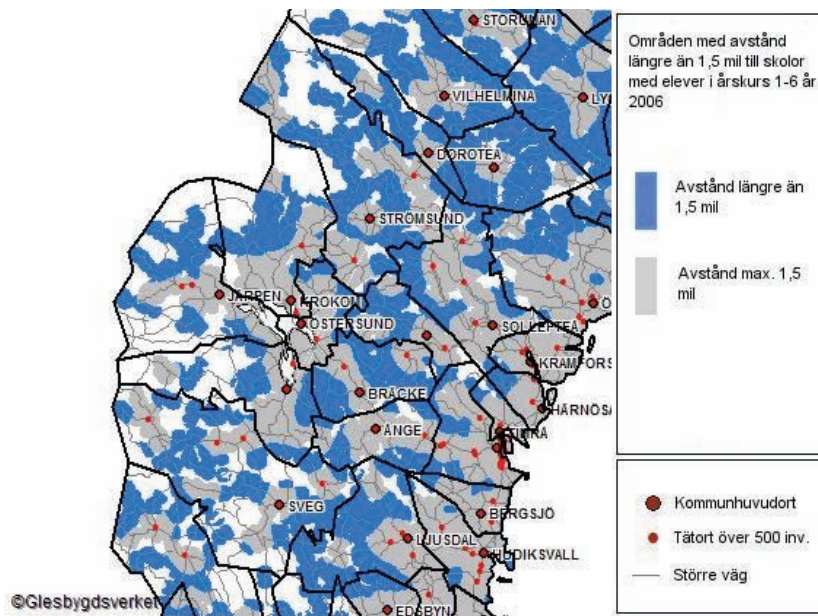
Tillgänglighet till ort större än 10 000 invånare

Kartan som Nordregio gjort visar avståndet till en ort med mer än 10 000 invånare. I Jämtlands län är det enbart Östersunds stad som har mer än 10 000 invånare. De olika gröna färgerna visar med vilken restid som de övriga medborgarna har till detta centrum. Mörkgrön visar mindre än 45 minuter och desto ljusare det blir desto längre restid. I de gråa zonerna är det längre än 90 minuter från Östersund. De röda, gula och blå markeringarna visar befolkningsutvecklingen i orterna och om den minskat, varit stabil eller är ökat och ungefär hur många som bor där.

Offentlig service

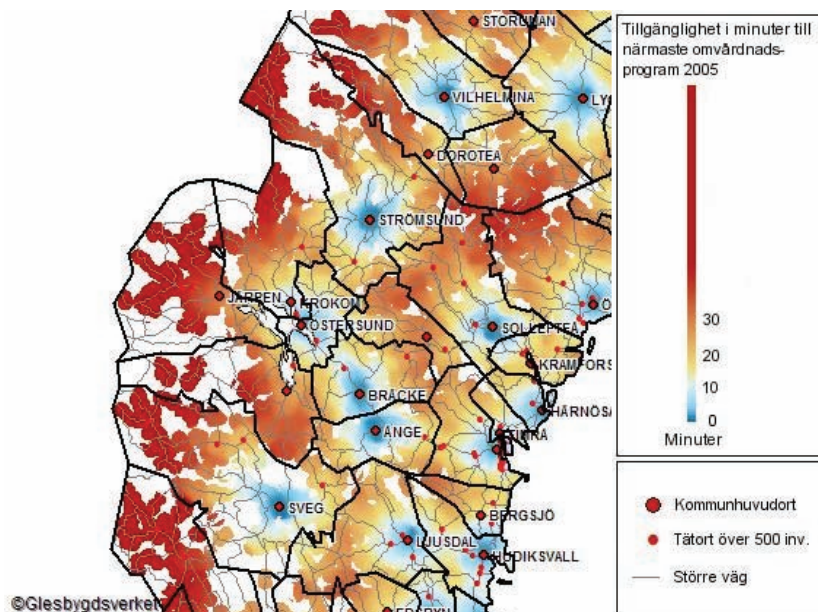
Områden med avstånd längre än 1,5 mil till skolor med elever i årskurs 1-6 år 2006

Stora delar av länet har mörkblå områden där avståndet till skolor med elever i årskurs 1-6 år är längre än 1,5 mil.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen kortaste avståndet via farbar väg med bil från befolkad ruta till närmaste skola. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

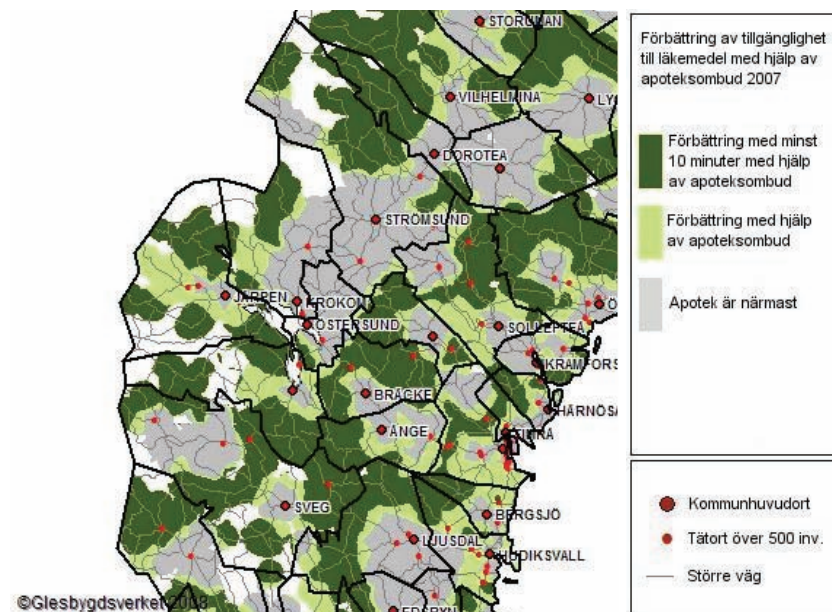
Tillgänglighet i minuter till närmaste omvårdnadsprogram 2005

Tillgänglighet i minuter till närmaste omvårdnadsprogram visar att de västra delarna av länet har långa restider och därmed sämre tillgänglighet.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen den tid det teoretiskt sett tar att åka snabbast farbara väg med bil från en befolkad ruta till närmaste gymnasium med omvårdnadsprogram. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

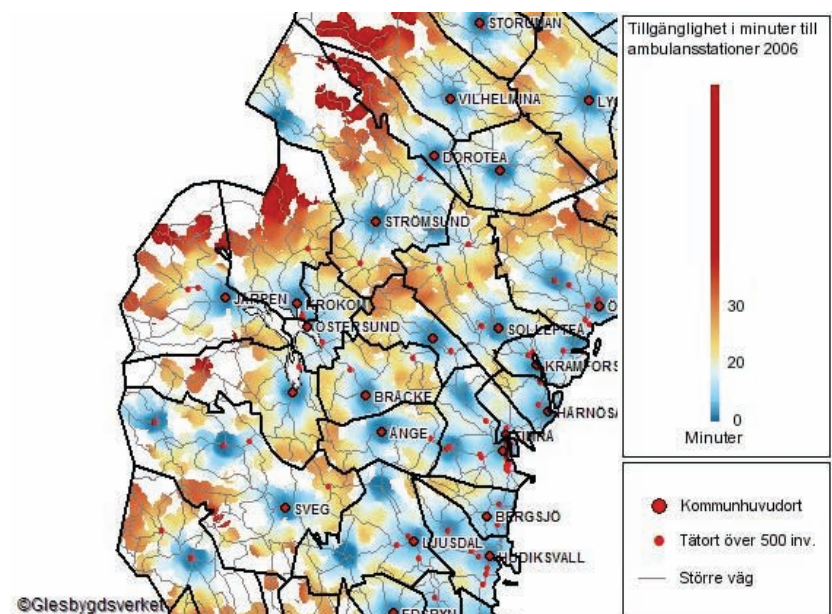
Förbättring av tillgänglighet till läkemedel med hjälp av apoteksombud 2007

Kartan visar att tillgängligheten till läkemedel har ökat i stora delar av länet med hjälp av apoteksombud.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen den tid det teoretiskt tar att åka snabbast möjliga väg med bil från en befolkad ruta till närmaste apotek eller apoteksombud. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

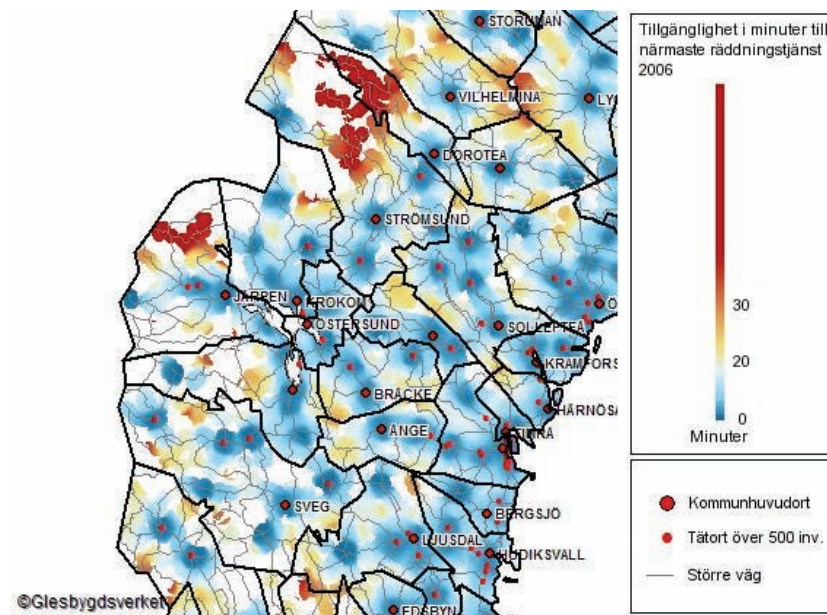
Tillgänglighet i minuter till ambulansstationer 2006

Tillgängligheten till ambulansstationer är sämre utanför tätorterna. En annan aspekt är hur bra ambulanshelikopter täcker upp de perifera områdena utanför tätorterna.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen den tid det teoretiskt sett tar att åka snabbast möjliga väg med bil från en befolkad ruta till närmaste ambulansstation. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

Tillgänglighet i minuter till närmaste räddningstjänst 2006

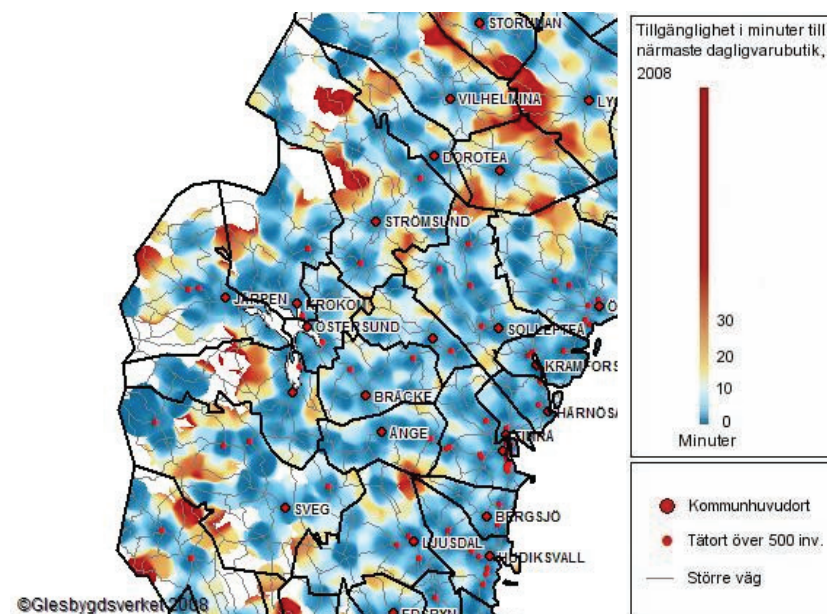

Delar av norra och västra länet främst Strömsund och Åre kommun har sämst tillgänglighet till räddningstjänst.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen den tid det teoretiskt sett tar att åka snabbast farbara väg med bil från en befolkad ruta till närmaste räddningstjänst. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

Kommersiell service

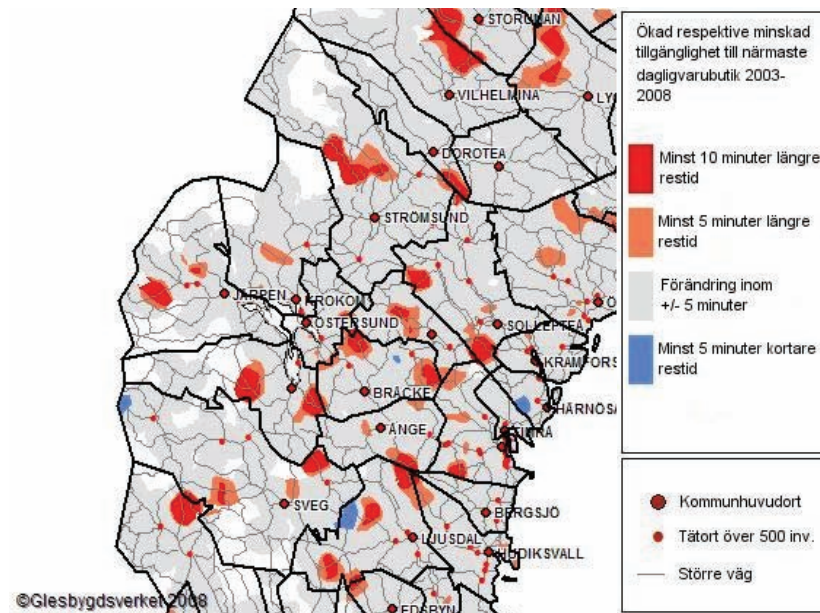
Tillgänglighet i minuter till närmaste dagligvarubutik 2008

Bäst tillgänglighet till dagligvarubutikerna finns självklart i områdena kring tätorterna. De röda områden visar var det är sämst tillgänglighet. Frågor som är viktiga att ställa är, för vilka gäller tillgängligheten? Har de som arbetspendlar ett lika stort behov av en butik på orten som de som inte gör det?

Tillgängligheten i den här presentationen beräknas som den tid det teoretiskt sett tar att åka snabbast farbara väg med bil från en befolkad ruta till närmaste dagligvarubutik. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

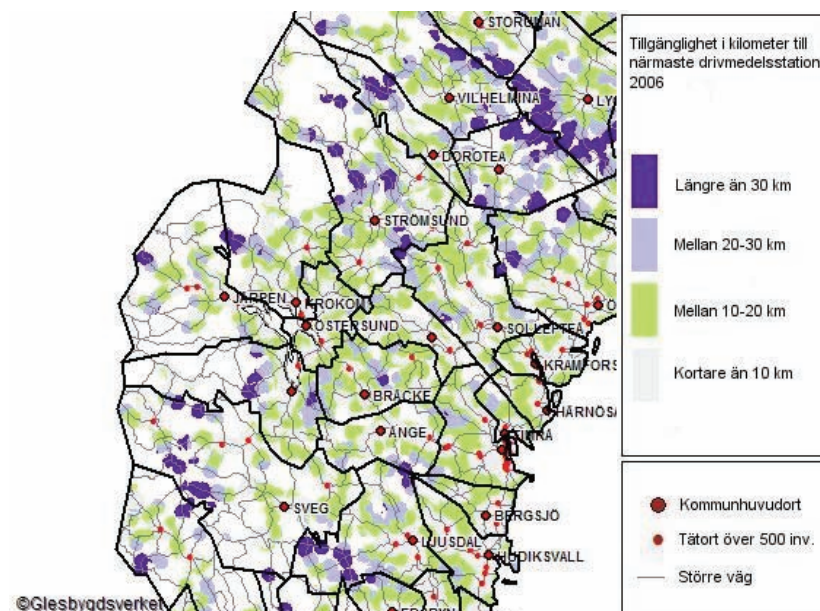
Ökad respektive minskad tillgänglighet till närmaste dagligvarubutik 2003-2008

De röda och orangea områdena visar att det i flesta fall skett en försämring i tillgänglighet när det gäller restid till dagligvarubutikerna. Kartan visar inget om tillgänglighet i öppettider vilket kan vara av vikt för den som arbetspendlar och kanske inte hinner hem utan måste handla på väg till och från arbetet. En annan fråga är vilket utbud som finns eller fanns i dessa butiker. Täckte de ett hushålls behov?

Tillgängligheten i den här presentationen beräknas som den tid det teoretiskt sett tar att åka snabbast farbara väg med bil från en befolkad ruta till närmaste dagligvarubutik. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

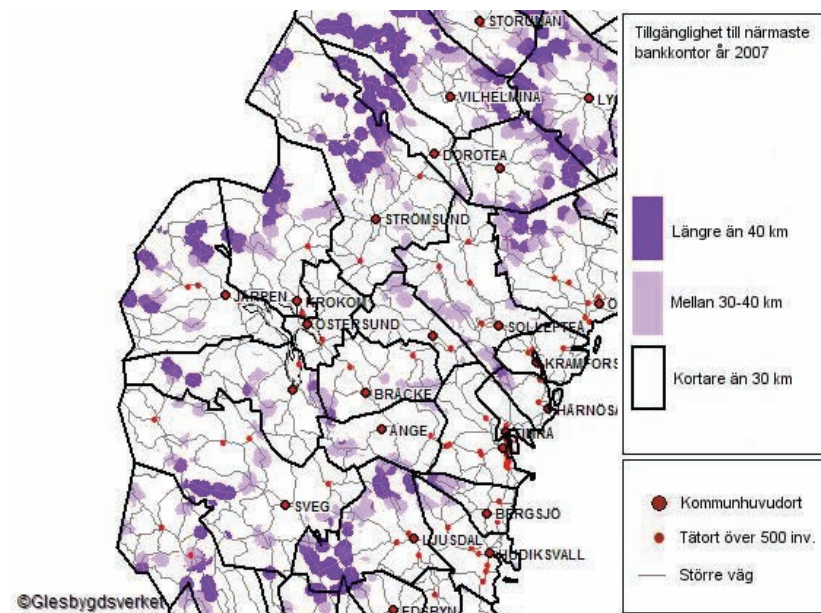
Tillgänglighet i minuter till närmaste drivmedelsstation 2006

Kartan visar att tillgänglighet till drivmedel är sämst i områdena utanför tätorterna.

Tillgänglighet beskriver i den här presentationen kortaste avståndet via farbar väg med bil från en befolkad ruta till närmaste drivmedelsstation. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdsverket

Tillgänglighet till närmaste bankkontor år 2007

Avståndet till närmsta bankkontor kan ofta vara mer än 40 km i områden utanför tätorterna.

Tillgängligheten beskrivs i den här presentationen kortaste avståndet via farbara väg med bil från en befolkad ruta till närmaste bankkontor. Generaliseringar gjorda i syfte att synliggöra mönster i materialet gör att kartorna lämpar sig bäst för översiktliga presentationer och sämre för analyser av enskilda områden. Källa: Glesbygdverket

Sammanfattning av kartbilderna

Befolkningsminskningen i glesbygder beror både på en åldrande befolkning, och därmed sammanhängande negativt födelsenetto, och på utflyttningar.

Enligt Glesbygdsvverkets årsrapport 2008 kommer den utglesning av servicen som har pågått i landets gles och landsbygder att fortsätta under många decennier framöver.

Antalet dagligvarubutiker fortsätter att minska. Under 2007-08 blev butikerna i glesbygder 15 färre, medan antalet i tätortsnära landsbygder minskade med 47. Samtidigt fortsätter antalet stormarknader i storstadsregionerna att öka.

Fler grundskolor lades ned i gles- och landsbygder under 2006-07 än under året innan. Antalet skolor har minskat i alla områdestyper under 2000-talet, men den relativa minskningen har varit störst i glesbygder. Mellan åren 2002 och 2007 var minskningen 16 procent i dessa bygder.

Under 2007 minskade antalet försäljningsställen för bensin och diesel med 3 procent. Mycket tyder dock på att ”mackdöden” har gått ännu fortare under 2008, och allvarligast effekter får detta på de orter där den sista macken läggs ned.

Mellan 2001 och 2008 minskade antalet serviceställen för kassatjänster i hela landet med 64 procent. Störst har minskningen varit i tätortsnära landsbygder. Minskningen har gett en tydlig effekt på tillgängligheten, och fler än 63 000 personer har nu mer än 30 minuter till sitt närmaste serviceställe.

En förhållandevis god spridning av apoteken i kombination med ett stort antal apoteksombud innebär att tillgängligheten till läkemedel är relativt god i Sverige. Sedan 1999 har dock apoteksombuden blivit 100 färre. Vid den kommande apoteksreformen är det viktigt att följa dess effekter på tillgängligheten.

De som bor i gles- och landsbygder är mer beroende av bilen än tätortsbor. Kollektivtrafiken är oftast dåligt utbyggd. De äldsta personbilarna finns i norrlandskommuner. Bensinpriset är också en viktig faktor och påverkar tillgängligheten och den privata ekonomin i stor grad.

Länsstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Köpmangatan 21
Telefon: 063-14 60 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland